

מתוך סדרת הספרים "לב המועדים"

עלון לב המועדים

מתוך לב המועדים "אלול ראש השנה"

גליון נג

תשליך

נהגו לילך אחר מנחה לנהר או לבאר לומר הפסוק "ותשליך במצולות ים כל חטאתם" (ש"ע תקפג ב בשם מנהגים) כמו כן אומרים הפסוקים "מי אל כמוך" "ותתן אמת ליעקב" כמבואר במחזורים.

שם תשליך: תשליך על שם הפסוק (מיכה ו, יט) "ותשליך במצולות ים כל חטאתם" שבקטע הפתיחה לתפילה זו.

מקור לאמירת תשליך על המים: מובא בנביא (נחמיה א, ב) דכתיב "ויאספו כל העם כאיש אחד אל הרחוב אשר לפני שער המים ויביא עזרא את התורה לפני הקהל מאיש ועד אשה לשמוע ביום א' לחודש השביעי" א' לחודש השביעי זה א' של ראש השנה.

זמן אמירתו: לאחר תפילת מנחה ביום א' של ראש השנה ואפשר לילך עד הלילה (סידור בית יעקב יעב"ץ).

מנהג החסידים: מנהג החסידים לאומרו ביום שלפני יו"ב כשאומרים בסליחות י"ג מידות [וכשמקדימים הסליחות של י"ג מידות מקדימים גם את אמירת התשליך], והטעם: שבחרו ביום זה מפני שאומרים בו י"ג מידות וגם פסוקי תשליך הם כנגד י"ג מידות (ליקוטי מהרי"ח סדר ראש השנה).

הטעם שאין הם אומרים אותו בר"ה מפני שהיה קשה להם לעשותו ביו"ט מפני תשישות כוח לילך ברגליהם (ליקוטי מהרי"ח סדר ראש השנה).

טעם אחר: לפי שבב' ימים של ר"ה גמרו את התפילה כמעט כשפנה יום והיו צריכים לקיים סעודת יו"ט לכן קבעו לאומרו ביום שאומרים בו בסליחות י"ג מידות לפי שגם פסוקי תשליך מרומזים כנגד י"ג מידות (שער יששכר מאמר שובה ישראל).

הטעם שאומרים תשליך אחרי מנחה

לפי שבשעת מנחה חטא אדם הראשון כדאמרינן בסנהדרין (לח, א) בעשירי סרה ואז נתגבר בעולם הזה הקליפות בחטאו ולכן מנהג ישראל בר"ה בזמן החטא לילך לנהר ולעורר י"ג מילי דרחמים כי לולי כן ח"ו היה חרון אף ה' על אדם הראשון (יערות דבש ח"ב דרוש י).

טעם אחר: דידוע דמנחה נוסד על ידי יצחק, וביום א' דר"ה נעקד יצחק וכיון שתשליך אליבא דמהרי"ל יש בו זכר לעקידת יצחק לכן זמנה בתפילת מנחה שיצחק תקנה (ספר אוריתא תשליך).

טעם אחר: לפי שזמן מנחה היא המועלת ביותר לתפילה כמבואר ברכות (ו, ב) שאליהו לא נענה אלא בתפילת מנחה ולכן כשהגיע זמן מנחה מתפללים תחילה מנחה שהיא תדירה ולאחריה תשליך (שם).

מקום אמירת תשליך

והולכים אל הנהר, ובכתבים כתבו נהר או באר (ש"ע תקפג ב, משנ"ב שם ס"ק ח בשם האר"י ז"ל).

ויש שנהגו שלא לילך לא לנהר ולא לבאר (מעשה רב אות כט). והטעם: לפי שלא מובא מנהג זה בקדמונים (הגר"ש דבילצקי).

בדברי הגר"א הסתפקו בדבר אם רק לא הלך לנהר אבל אמר תשליך (כ"כ עיר הקודש והמקדש ח"ג פרק כה סעיף ו), ויש שכתבו שלא אמר כלל.

וטוב שיהיה מחוץ לעיר (משנ"ב תקפג ס"ק ח).

והטעם: לפי ששונאים של ישראל חששו בזה שנותנים סם בבאר להזיק את המים ששואבים ממנה (ילקוט הטעמים וביאורים מובא בסוף מטה אפרים).

לראות את הים: כשיש קושי להגיע סמוך לנהר אפשר לעלות למקום גבוה שמשם רואים את הים (חת"ס, וכן מובא באורחות רבינו שבך נהג הגר"י קניבסקי).

במקום שאין נהרות ובארות

אומרים על שפת בורות, וה"ה על ידי בורות שנגמר המים או נתייבשו מכיון שטעם אמירת של התשליך הוא לרמוז בלבד בשם שמנער בגדיו ליד הבור כך יתנערו עונותיו מנשמתו ויושלכו לים העליון וטעם זה שייך אף אם נגמרו המים בבור (כף החיים תקפ"ג).

בירושלים נהגו לומר ליד בור מים והיום שאין בורות יש שאומרים ליד מקווה של טבילת כלים.

אמירה על יד גיגית עם מים

דעת הגר"ש"א (הגר"מ גרוס תל תלפיות סב עמ' יב) שאין לאומרו אלא על ידי מים המחוברים לקרקע. דעת הגר"ח"ק (סדר תשליך ומנהגיו עמוד מג) שאם אין נהר או מקוה יכול לומר על יד גיגית עם מים שיש בו דגים.

עדיפות מקווה בר"ה על פני נהר בעשרת ימי תשובה: כשיש מקווה בר"ה, או נהר בעשרת ימי תשובה מתי עדיף ללכת האם למקווה בר"ה או לנהר ובעשיית, ע"י מקווה בראש השנה עדיף מעל יד נהר בעשרת ימי תשובה (הגר"ח"ק).

הטעם שאומרים ליד נהר

כדי להזכיר את זכות העקידה כי כשהלך אברהם אבינו לשחוט את יצחק בנו על גבי המזבח, עשה השמן נהר גדול בדרך לפנייהם וניסה לעכב את אברהם מקיום המצווה אמר אברהם "הושיעני אלהים כי באו מים עד נפש" או נער ה' בשמן ויבש הנהר וכדי להזכיר זכות העקידה אנו מתפללים ליד נהר (מדרש תנחומא פ' וירא, אלף המגן תקצ"ח ס"ק ה).

טעם אחר: מפני שאנו ממליכים את הקב"ה והדרך היה למשוך את המלכים בנהר (כמבואר בכריתות ה, ב, והוריות יב, א) לרמוז שתמשיך מלכותו (אלף המגן תקצ"ח).

ועוד על שם הפסוק (שמואל א, ז) "וישאבו מים וישפכו לפני ה'" ובת"י שם פירשו ישפכון לבהון בתיובתא כמ"א לפני ה', ופרש"י ז"ל סימן הכנעה הרי אנו לפניך כמים הללו הנשפכים (אלף המגן תקצ"ח).

ועוד דבמצולות הים ניכר מעשה הבריאה ור"ה מן הדין שכל אחד יהרהר על בריאת העולם ועל הבורא מלך כל ארץ היושב ביום זה ופנקסי חיים ומתים לפניו

הטעם שאומרים תשליך במקום שיש בו דגים לסימן טוב שנרבה ונפרה כדגים ושלא ישלש בנו עין הרע כדגים אלו שאין עין הרע שולט בהם (אלף המגן תקצ"ח ס"ק ה).

טעם אחר: לפי שאנו משולים לדגים הללו שנאחזים במצודה כך אנו נאחזים בר"ה במצודת המות והדין, ומתוך כך נתעורר בתשובה (אלף המגן תקצ"ח ס"ק ה).

יש שכתבו בנוסח שונה, בכדי שנתבונן ונחוש שאנו כדגים שנתפסים במצודות של הדיינים גם אנו נתפשים במצודה של היצר הרע וע"י זה נשוב בתשובה שלמה.

טעם אחר: לפי שלדגים אין גבינים ועיניהם תמיד פקוחות כדי לעורר עיני פקחא דלעילא שרומז על רחמים גדולים (א"ר תקצ"ג). טעם אחר: לפי שדגים ר"ת י"ג מכילין דרחמים ולזכר זה הולכים למקום שיש דגים לפי שאומרים שם מי אל כמוך שרמזים על י"ג מידות (מעמי המנהגים עניני ר"ה בשם ספר בת רבים).

נוהגים לנער הבגדים אחרי אמירת תשליך, והטעם:

דהוא רמז בעלמא ליתן לב להשליך החטאים ולתקן דרכים מן היום הזה והלאה עד שיהיו בגדינו לבנים ונקיים מכל חטא (מטה אפרים תקצ"ח ס"ק ד).

טעם אחר: כדי לנער הקליפות שנאחזים בנו ע"י עונותינו (א"ר תקצ"ח בשם קיצור השל"ה וכן סידור השמים לשל"ה).

לנער בגד הציצית: יש שנהגו על פי האר"י לנער בגד הציצית דווקא (ליקוטי מהר"ח סדר ראש השנה, עיין סידור השל"ה).

ראש השנה שחל בשבת

אומרים תשליך ביום השני (מ"א תקצ"ח ס"ק ו, משנ"ב תקפ"ג ס"ק ח). והטעם: והטעם: דכיון שהנהר מחוץ לעיר חששו להוצאה של ספרים באסור, דהוצאה אסורה בשבת (משנ"ב שם בשם הפמ"ג).

טעם אחר: כמו שאין אומרים י"ג מידות כך אין אומרים תשליך שהוא כעין י"ג מידות.

ניתן להשיג
לב המועדים "אלול
ראש השנה"
בבתי הכנסת
ובבית המחבר בעלי
התוספות 6 אלעד

052-7668608

להערות והארות: לב בעלי התוספות 6 אלעד 052-7668608
לקבלת העלון במייל: lev17382@gmail.com